

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Fűvészkert utca 1080.</p>
--	--	--

Török Pál.

Meghalt 1883. Október 8.

A dunánineni ref. egyházkerületet, a magyar reformált egyházat a legnagyobb csapás érte. Az agg főpásztor, kinek nevéhez annyi nagy alkotás emléke van füzve egyházkerületében, október 8-án élete 75-dik évében elhunyt. Elhunyt hosszas gyöngékedés után, de a mely csak testi volt, és mindvégig megőrizte szelleme rugékonyságát, kormányzói képességeit, vezérférfi szerepét. Csak kevéssel halála előtt panaszkodott a kolozsvári konventen, melynek egyházi elnöke volt, hogy kinnal és gyötrelemmel érzi testi ereje fogyását, mert e miatt nem vehet részt egyháza ügyeiben egy, a mint ő akarná.

Az egyháztörténelem feladata lesz hosszú életének nagy munkáit méltányolni. Leírni az akadályokat, melyekkel pályája kezdetén megküzdött, a tényezőket, melyeket felhasznált és céljaira értékesíteni tudott, a szívósságot és önzetlen áldozatkészséget, melyet alkotásainak fentartása körül kifejtett.

Igaz, hogy a fővárosnak különösen a 3 utolsó évtizedben rohamosan emelkedése, ezen emelkedésben a pesti ref. egyháznak is példátlan felvirágzása a hivek számában anyagi és szellemi erejében, képezték leginkább az anyagot, melyből dolgozott és tették lehetővé sikereit, igaz, hogy háta mögött az ország legmiveltebb egyháza, és összevéve legmiveltebb egyházkerülete állott. De mennyi fáradság, kitartás, gyakorlati ügyesség, utánjárás és alkotási képesség kellett ahhoz, hogy a maga új alkotásai iránt, először egyházkerülete, bizonyos tekintetben az egész magyar protestáns egyházban a teljes bizalmat, az azok szükségességébe vetett hitet felébressze, majd egyháza munkás hozzájárulását, az egyeseknek jóltevői, alapítói áldozatkészségét megnyerhesse. A pesti theologiai intézet és a pesti ref. gymnasium történetének első esztendei majdnem patriarchalis képét nyújtják annak, milyen ügyességgel tudta összeszedni Török Pál a protestantismus

legkülönbözőbb erőit a fővárosban, felhasználni azokat a közügy érdekében, és hogy akkor — midőn mindez sem látszott teljesen kielégítőnek — miként vette a maga vállaira is egy részét a tehernek, és pedig az anyagi áldozás terhének, ő a népes családdal bíró lelkész. Miként igyekezett mindenféle módokon lehetővé tenni a szegénysorsu ref. papnövédeknek a fővárosban maradhatását, miként teremtett alkalmat munkásságuk kifejtésére és az élésre és ha másként nem lehetett, miként segítette sajátjából is. Volt egy idő, midőn pesti papsága mellett püspök, a theologia és gymnasium jövedelmeinek mint mindig, teljhatalmu kezelője, és e mellett a gyakorlati lelkészettan tanára volt.

Megnyerte az új intézetek számára a kiválóbb prot. irodalmi férfiak közremunkálását a tanítás terén. Ballagi, Gyulai Pál, Gönczy, Bartalus, dr Barsi József, Molnár Aladár, Thaly Kálmán, azon időben, midőn még a 2 prot. felekezeti theologiai intézet nem vált külön: Székács és Haberern, mind emelték és részben megalapították ez új intézetek hitelét.

És Isten kegyelméből megérte alkotásainak felvirágzását is; a kezdeményezés és megalkotás fáradságai után gyönyörködhetett az eredményben is. Akár mint lelképásztor, akár mint egyházkormányzó, akár mint — hozzátehetjük — családfő is, befejezett virágzó életet hagyott maga után. Az erős kéz, melynek a kormányzás fáradsága élvezet volt, az erős fő, mely csak azon egy alkalommal látszhatott idealistának, midőn terveit kezdetben concipálta (de az eredmény megmutatta, hogy akkor sem volt az), máskor soha; az erős szív, melyet nem közönséges érzelmek, hanem a magasabb kötelesség-érzet hangja tudott csak mozgásba hozni, elpihentek a sirban, de fenmaradnak emléke, példája és tettei, a késő utókor buzdítására még sokáig. Pihen, mert méltó munkát végezett.

G. K.

Haladás a theológiában.

(Folytatás.)

A kifejtett állításra nézve megjegyezhető: 1) hogy ha az érvényes, akkor a bibliában számunkra adva levő kijelentés nem csalhatatlan, mert az oly „emberi lények“ által közöltetett velünk, kik — a czikkiró szerint — „nem biztathattak csalhatatlan ismeretről bármiben is;“ 2) hogy ha az ember ismeretének csalhatatlansága lerontja ugyanannak vallásos jellegét, akkor a vallásnak nem lehet semmi viszonya az igazsághoz és a babona kategóriája alá helyezendő. Ezen theoria mellett nehéz belátni, hogyan állhatna meg az ember az agnostikus ellenében; vagy tarthatná fen hogy van valami összeköttetés az igazság és a megszenteltetés között. A tudatlanság azonban nem anyja az áhitatnak: sem a kegyesség nem szülte az agnosticizmusnak. A vallás azon állapot, melybe a lélek összes erkölcsi és szellemi erői befoglaltatnak, magába foglalván az ismerő tehetéseket, az érzelmeket és a törekvő tehetéseket. Ezen körön belől, kiváló értelemben igaz, hogy ismeret nélkül nem lehet érzelem és hogy érzelem nélkül nem lehet törekvés: 3) hogy innen következik, miszerint oly távol áll a hit körébe eső ismeret általunk felfogott csalhatatlansága a cselekvő egyén szabad akaratuságának lerontásától, hogy nem is lehet egyáltalában semmi törekvés, akár vágy, akár akarás alakjában, egy olyan felfogás nélkül. Az ember nem szabad bárminek is hívésére, a mit nem fog fel, mint igazat; és az igaz itt csalhatatlan igazat jelent. A nagy akadályt az olyan szabadság előtt, minő a kérdéses helyen követeltetik, maga az emberi lélek szerkezete teszi, mely által az akarat oda van kötve az érzelmei közegisége által az ismerő tehetésekhez. Hívésünk foka mindig azon nézeteink által határozatik meg, melyekkel mi az általunk hiendő dolgok igazsága felől birunk; 4) hogy méltó megjegyezni, hogy míg a kérdéses theoria úgy terjeszti elő a demonstratit, mint a hit ellenségét, Pál apostol úgy tekinti a demonstratit, mint lényegest ugyanarra nézve; mert ő azt mondja a korinthusbelieknek, hogy az ő „predikálása a lelki erőnek megmutatásában (demonstratiojában) volt és hogy az ő hitük ne álljon emberi bölcsességből, hanem isteni erőből;“ 5) hogy bizonyára következik, hogy akkor, ha a theoria igaz, nem lehet vallás a mennyben. Ha az ismeret csalhatatlansága lerontja ugyanannak vallásos jellegét, a megváltottak az örök dicsőségben nem lehetnek vallásosak; mert bármi mondassék is ismeretükről itt a földön, ismeretök ottan szabad a kételynek még árnyékától is. Ők ott úgy látnak, a mint láttatnak és úgy ismernek, a mint ismertetnek; és csalhatatlan ismeret állapotába jutván, meg kell szünniök, ha ezen theoriának hitel adandó, vallásosaknak lenni; 6) és végül, hogy az is következni látszik, hogy az Isten fia, kinek tökéletes az ismerete, nem cselekedhetik saját akaratának teljes beleegyezése szerint az örökkévaló Atya tiszteletében és szeretetében! Van tehát, mindezek után, még a szabad cselekvés legfőbb esetében is, bizonyos „felix necessitas boni.“

Azonban visszatérve a tárgyra, nem lehet kétség benne, hogy jelenleg szélesen elterjedt vélemény az, hogy theológiánk nem tartja magát a korszak élén. A rationalismus természetesen haladásvédő. Azt tartván, a mint a rationalisták egyik osztálya teszi, hogy az emberi ész teszi

az Istenről és az isteni dolgokról való ismeretünk úgy forrását, mint mértékét, azt veszik ők fel alapul, hogy a theologia, haladás tekintetében, egy színvonalon áll a többi tudományokkal. Azon rationalisták pedig, kik megengedik az isteni kijentés tényét, annyira módosítják e megengedést az által, hogy annak tanait az észnek vetik, mint oly utolsó zsinórmértéknek alá, mely által próbálandó meg minden igazság, hogy ők nem tekinthetők különbözőknek azoktól, a kik egyáltalában ellent mondanak a természetfeletti kijelentés tényének. Mindkét osztály oly haladást vitat a theológiában, mely felett egyedül az emberi ész örökös, döntő tekintélyvel határozván meg az igazság jövő templomának mind anyagát, mind architecturáját.

Különös egyetemi intézkedések folytán, melyek Erastian-féle állampolitika által sugaltatnak, ezen nézet az emberi léleknek a theologia tudományához való viszonyáról, fájdalmas mérvet öltött Európa kontinensén. Az ifju ember, megkapván akadémiai rangfokát, engedelmet nyerhet előadások tartására; és ha sikert mutat fel, mint előadó, tanári rangra emeltethetik a theologia bármely szakában, bárha nem tesz is semmi egyéb vallomást a keresztyénség személyes tapasztalatáról, mint azt, a mi a keresztségében befoglaltaték. Az ifju tanár eképen egyetemi statusra emeltetvén, tovább mehet aztán a spekulálásban és a theoriák alkotásában bármely tárgyat illetőleg, a theologiai tudomány széles birodalmában, úgy bányán a legtisztéletreméltóbb igazságokkal is, mint nyílt kérdésekkel. Kévsz idő multán spekulatíói nyilvánosságot nyernek a sajtó útján és theoriái, melyek a hit analogiájától függetlenül alkottattak és lehet függetlenül azon lelki megítéléstől is, melytől a lelkes ember meg van fosztva, mohón ragadtatnak meg néhány ifju ember által, mint valódi igazságok és úgy tekintetnek, mint oly felfedezések, melyek elavultakká teszik az Isten népének legdrágábbnak tartott hitét is. Ez a rationalismus theologiai haladása, mely Németországot a hitelenség örvényébe vezette és mely a jelen pillanatban egyetemek, theologiai seminariumok, szemlék és theologiai értekezések által megtámadóban van a keresztyénség egyenes alapjait Nagybritániában és Amerikában.

A haladás ezen szellemétől vezetettve, eldobhat az ember mindent, a mit az irások tanítanak az emberi nem eredete, az ember eredeti állapota felől, és úgy beszélhet a primitiv emberről, mint nem olyanról, a ki ismerettel, igazsággal és szentséggel ruháztatott fel, hanem mint olyanról, a ki annyira semmit sem tud saját létének és az univsumnak teremtőjéről, hogy a természetet úgy tekinti, mint „élő dolgot, mely önkéntes étellel bír“ és mely magában foglalja saját létének okát; vagy a mint Strauss tévé (ki úgy látszik, még ezen primitiv állapotban volt) úgy terjeszti elő első apánkat, mint annak következtőjét, hogy a cosmos oka maga a cosmos. Szóval, a haladás védői beszélhetnek az emberről úgy, mint olyanról, a ki vadon lép be az életbe, — valóban, mint olyanról, a ki átmegy a Darwin-féle származás minden fokozatain — és mégis úgy tekinthetnek a theologiai haladás némely védőitől, mint a theologiai tudomány valóságos főpapjai.

Egyike az ily progressionisták különös jellemvonásainak az, hogy igényeik extravagánsok. Nem szokatlan dolog, látni őket, miként igénylik magoknak, mint saját vizsgálódásaik eredményét, a bibliai okmány oly tényeinek és voná-

sainak felfedezését, miket az ugynevezett traditionalisták mindig elismertek. Például egészen szokott dolog, e progressiv iskola hiveinél azzal dicsekedni, hogy a tanrendszer fejlődésének eszméje a bibliában a modern bibliai criticismus (értvén azon „az újabb criticismust“) felfedezése; és hogy azon eszme, hogy a biblia egy történelmi növekedésű dolog, csak épen most hozatott napfényre ezen bámulatosan éleselmű kritikai iskola által; és hogy azon terv- és czélegységről, mely végig futja és jellemzővé teszi ezen egyetlen irodalmat, sohasem lehetett hallani addig, míg ezen tudós kritikuskok azt ki nem mutatták.

Az iratok, melyekben ez igények felmutattatnak (legalább itt és Amerikában) rendesen apologetikaiak és az írók úgy kívánnak tekintetni, mint a hit védői azon tudományférfaik támadásai ellen, a kik a keresztyénséget úgy tekintik, mint a tudományos haladás ellenségét, vagy pedig úgy, mint a szent okmány megszabadítói a türelmetlen traditio köteléke alól. A czélzott dolog, igenis, kívánatos lehet, de a methodusok, melyek a legtöbb progressionistától elfogadtatnak, felette kifogásolandók. Arra vállalkoznak ők, hogy readjustálják a védelempontokat; de a readjustálás oda megy ki, hogy a körszanczolat annyira kiszélesítetik, hogy ez magába öleli az ellenség munkáit is. Nagyobb határozottság fog adathatni ezen diskussiónak, ha már, a helyett hogy tovább foglalkoznának a haladás általános kérdésével a theológiában (oly kérdés, mely már kitünőleg kezeltetik a Hodge adalékában e symposiumhoz.) megvizsgálunk, a haladás tévfelfogásainak czime alatt, néhány adalékot azon osztály részéről, melyet Newman Smyth ajánlott a Catholic Presbyterian márcziusi számában.

Ez osztály egyik munkája azt czélozza, hogy „öszhangzásban a kontinuitás tudományos elvével“ (azaz azzal, hogy semmi physikai okozat nem lehet physikai előzmény nélkül) védelmezze a halál utáni élet lehetőségének tanát; és így cselekedvén, oly állásokba teszi magát, melyek egyes antagonistusban állanak az anyag teremtésének szentírásai tanával, a csudák és a halottak feltámadásának tanával; és oly háromságot ad számunkra a transcendentalisták tökéletesének, föltétlenülének és megismerhetetlenének alakjában, Istennek, az Atyának helyettesítéseken — oly személytelen valóságot, megfosztva minden okiságtól, melynek ennél fogva létét is, a szerzők, mint tudományférfaik, semmi joggal nem bírnak felvenni — a mely azonnal lerontja az atyaság és fiúság korrelativ viszonyait, és eképen az Isten gyermekeit egy tökéletes árván hagyatás állapotára redukálja.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

Lasco urvacsorai ágendája.

(Folytatás.)

Lássuk immár azt is, mi végre szerzette az Ur a szent végvacsorát, tudniillik azért, hogy ezt cselekedjük az ő emlékezetére.

Az ő róla való megemlékezés pedig elsőben is azon szívbeli bizodalomból áll, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus, a pátriarkáknak kezdetben tett ígéret szerint az Atyától e világra küldetett, a mi testünket és vérünket magára vette;

Istennek haragját, mely miatt örökre el kellett volna enyészünk, emberré lételenek kezdetétől, földi élete végeig helyettünk elhordozta s az isteni törvénynek és igazságnak mindenben engedelmességet értünk. Főkép midőn bűneink sulya és Istennek haragja következtében ama Getsemáné kertében véres izzadtság verejtékezett alá arczáról, midőn megkötöttestek, hogy minket felöldozzon; számtalan gyalázatot elszenvedett, hogy mi soha meg ne szégyenüljünk; ártatlan létére halálra íteltetett, a végre, hogy mi Isten ítélete előtt szabadokká legyünk, — sőt drágalátos testét a keresztnak fájára engedte szegeztetni, csak hogy bűneink bizonyosságát arra szegeznék föl; eképen a kárhozatot rólunk magára vette, hogy váltságával bennünket eltöltsön és megalázta magát a legmegalázóbb gyalázat és testi lelki kínok alatta a keresztfán, midőn imigy kiálta: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet!“ Mindezt azért cselekedte, hogy mi Istenhez jussunk és soha tőle el ne hagyassunk. Végezetre halálával és vére hullásával bezárta az új és örökké tartó testamentomot, a kegyelem és kiengesztelődés szövetségét, miként maga mondotta: elvégeztetett!

Hogy pedig erősen elhiggyük, miszerint mi e kegyelmi szövetséghez tartozunk, vette az Ur Jézus utolsó éjszakáján a kenyeret, hálát adott, megtörte, adta tanítványainak és ezt mondá: vegyétek, egyétek, ez az én testem, mely ti érettetek megtöretik, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlatosképen a vacsora után vette a poharat, hálát adott és mondá: igyatok ebből mindnyájan, e pohár amaz új szövetség az én vérem által, mely érettetek és sokakért kiontatik a bűnöknek bocsánatjára; ezt cselekedjétek, valahányszor iszátok az én emlékezetemre. Azaz: valahányszor a kenyérből esztek és a pohárból isztok, az által mint bizonyos emlékeztetés és zálog által mindannyiszor megemlékezzetek és legyetek bizonyosak az én irántatok való szeretetemről és hűségemről, hogy én érettetek, kiknek különben örök halállal kellett volna meghalnotok, saját testemet a keresztfán halálra adom s véremet aláhallatom és éhező s szomjuhozó lelkeiteket, megfeszített testemmel és kiontatott véremmel oly bizonyosan táplálom az örök életre, mint a hogy mindegyikötöknek szemei előtt töretik meg e kenyér s adatik e pohár, és a hogy ti ezeket az én emlékezetemre szájjatokkal eszitek és isszátok.

A mi urunk Jézus Krisztus ezen szent vacsorájának szerzetetéséből láthatjuk, hogy Krisztus a mi hitünket és bizodalunkat az ő egyszeri tökéletes áldozatára, mint boldogságunk egyedüli alapjára utalja, a mennyiben éhező és szomjuhozó lelkeinknek valóságos eledele és itala lett az örök életre. Mert halála által, örökké tartó éhségünk és szomjuságunk okát t. i. a bünt elvette és számunkra amaz idvezítő szent leket szerzte meg, hogy az által ő vele valódi közösségünk lenne és minden javainak, az örök életnek, igazságának és dicsőségének részeseivé lennénk. Továbbá, hogy ugyanazon szentlélek által, mint egy testnek tagjai, igazi testvéries szeretet által kapcsolassunk össze, a miként az apostol mondja: mivelhogy egy kenyér az: egy test vagyunk mi a sokak, mert mindnyájan azon egy kenyérben részesülünk. Mert miként sok egyes szem magból öröltetik a liszt és süttetik egy kenyér és sok szőlőszemből sajtoltatik egy ital bor: úgy kell mindnyájunknak, kik igaz hit által élünk, egy testté lennünk a testvéri szeretet által, a mi szeretett megváltó Krisztusunkért, ki minket eleve oly

igen szeretett. Mindezt pedig nemcsak szóval, hanem cselekedettel is be kell bizonyítanunk egymás irányában. Erre segítsen meg bennünket a mindenható, irgalmas Isten, a mi urunk Jézus Krisztusnak atyja az ő szent lelke által, Ámen.

Imádkozunk :

Irgalmas Istenünk és Atyánk, könyörgünk te előtted, hogy ezen vacsorában, melyben szerelmes fiad az Ur Jézus Krisztus keserves halálának dicső emlékezetét ünnepeljük, munkálkodjál szent lelked által a mi sziveinkben, hogy a te szent fiad az Ur Jézus Krisztusba béavattassunk s a mi megfáradt és töredelmes sziveink az ő valódi testével és vérével, sőt ő vele valóságos istenemberrel, az örökkévaló mennyei kenyérrel, szent lelkednek ereje által megelégtessenek s megújuljanak : hogy többé immár ne maradjunk a mi bűneinkben, hanem Ő éljen bennünk és mi is ő benne, és a kegyelem szövetségének, az ő és új frigynek oly bizonyosan részeseivé lehessünk, hogy semmit se kételkedjünk a felől, hogy te örökké kegyelmes atyánk leendesz, bűneinket nekünk soha nem tulajdonítod és testünkre, lelkünkre mindenben gondot viselsz, mint szerelmes gyermekeidre és örökségedre. Adjad arra is a te kegyelmedet, hogy a ránk bocsátandó keresztetek vidám szívvél felvehessük, magunkat megtagadjuk, idevezítőnkörül vallást tegyünk és minden viszontagságban felemelt fővel várjuk a mi urunk Jézus Krisztust az égből, a mikor a mi halandó testünket a maga dicsőséges testéhez hasonlónak teszi és minket önmagához befogadand amaz örök dicsőségbe. Ámen. Mi Atyánk . . .

(Vége köv.)

Vallásoktatás ügye népiskoláinkban.

A tárgy, melyet a „Debreczeni Protestáns Lap“ közlelbi számaiban Csiky Lajos ur „Konfirmációra előkészítő oktatás“ czim alatt szőnyegre hozott, kétségtelen igen fontos s mint ilyen nagyon óhajtható, hogy azt minden lelkész szívére véve, hivatalából kifolyólag lelkiismeretes buzgósággal a szerint is igyekezzenek eljárni. Sőt a vallásoktatás e nemét nem is szükség egyetlen lelkésznek sem figyelmébe s jóakarataiba ajánlani, mivel új törvényeink világos határozattal köteleznek a 109. §. szerint erre mindenkit, a 111. §. értelmében még az ismétlődő iskolások vallásitanítása is teendőjük; ha tehát a konfirmációra előkészítés ezentul is másra — mint lelkészre bizatnék, akkor törvényeink ide vonatkozó passusa csak irott malaszt lenne.

Van számos gyülekezet, hol eddig is lelkészek végezték e tisztet, voltak, kik nem csak tehernek nem tartották, sőt örömmel készítettek veteményes kertjük fejlődő csemetéit Urunk asztalához. Ezután pedig a teendőjét e tekintetben mulasztó lelképásztor épen úgy felelősségre vonható ezért, mintha p. o. valamelyik vasárnap az Isten igéjét hirdetni restelkednék. Van törvény, annak minden szava szent tartozik lenni előttünk. A kit pedig testi erőtlenség, sok elfoglaltatás gátolna, azt akadályozzák ezek a templomi szolgálatokban is, a mint segít itt, úgy segítsen ott is magán.

Közelebb olvassuk a kerületünkben működő vallásitanárok véleményét a „középiskolai vallásoktatás“ tárgyában, mely javaslat készítésére azon indok vezérelte az erre fel-

ügyelő testületet, mivel látták, hogy a gymnasiumi vallásoktatás nem felel meg a követelményeknek. Vajha azon véleményes javaslat mielőbb valóságban nyilvánulna. Na de itt már a baj fel van ismervé, az arra hivatottak egész erejükből iparkodnak is a sebet orvosolni.

Azonban nagy betegségben szenvednek népiskoláink is vallásos nevelés tekintetében igen sok helyen; vannak oly gyülekezetek, a hol egyes vallásitanítók e részbeni követelményeknek semmi kivánni valót fen nem hagyva megfelelnek, a mint ezt örömmel tapasztaltam már eddig én is, ismerek több tanítót, ki épen oly hivatottsággal s a mi több jóakarattal tanítja a vallásitanít, mint a történelmet vagy más tantárgyakat. De van fájdalom! a hol nem így történnek mindezek. Nem szabad tehát szemet hunyni a baj előtt itt sem, mert ennek orvoslásától még jobban várhatjuk ref. egyházunk felgyógyulását, mint a konfirmációra előkészítő oktatástól. Hiszen ezen tanítás oly kevés időre terjed — évenként 4—6 hétre, hogy ez alatt a legnagyobb odaadással tanítva a legjobb tehetséggel s szorgalommal is végtelen parányit sajátít el a gyermek, az annyira szükséges tudnivalókból.

Tudom, hogy a népiskolai vallásoktatás változtatásánál sok akadály gördül gátló sőt talán átjárhatatlan sziklaként utunk elé, de azért meg kell egyházunk jövője, jól fel fogott érdekében meg kell kísértünk, hátha bár lassan, bár áldozattal is, de mégis rajta keresztül törhetünk.

Panaszolkodunk szüntelen — s nem ok nélkül — hiveink egyháziatlansága, hideg közönyössége ellen; de vajon mi megtesszük-e annak szüntetgetésére kötelességeinket? vajon p. o. elkövetünk-e minden lehető, hogy iskolás gyermekeink oly vallásos oktatásban részesüljenek, miszerint azok idővel vallásukat, egyházukat szeressék? Oly melegséggel csepegtetjük-e szívükbe a hit-igazságokat, hogy az hassa át őket még felnőtt korukban is? Addig idomtsd a fát, míg gyenge, addig miveld a szívet, míg a jóra fogékony, taníthatjuk már templomainkban e szent eszmékért buzogni, ha gyermekiségükben rideg közönyösséggel magunk elidegenítettük. Kik tartoznak ma is hitrokonaink közül az egyházi érzületűek közé, kik áldoznak ennek oltárán vagyunkkal? Azok kik vallásosan neveltettek, kik ismerik egyházunk multját, azon vérlázító szenvedéseket, miket áldott emlékü mátyrjaink kiállottak, kik olvassák, tanulták, azok nem állanak el részvétlen hideg kebellet, ha egyház, vallás segedelemért kiált, mert vallásos keblök sugallja, hogy mindenük Istennek határtalan szeretetéből s ingyen kegyelméből van, tudják hogy idevezítőnk vérén szerezte meg hitünk s reményünk drága kincseit. Ez buzditja, ez lelkesíti őket.

S már a hol a vallásitanításban sincs semmi buzgóság az egyház, semmi hit, semmi melegség konfessióink iránt, ott bizony a növendékek sem haladnak elő a Jézus iránti hitben, iránta való szeretetben s az örök élet reményében. Hiszen népiskoláinkban vallásoktatáshoz nem kívántatik valami mélységes tudomány, theologiai szélesebb ismeret, azért nem is emlitem, hogy néha még a képesség is hiányzik a sikerrel való tanításhoz, de nincs igen sok esetben jóakarattal — mely nélkül még képesség is semmi, midőn p. o. nem állja, nem restelli a jóra, de rosra is fogékony gyermek előtt valamelyik hitcikkely valódiságát kétségbe vonni, vagy elég könnyelmű lelkiismeretlenségében mint vallásra

is oktató, többek előtt mennyei javát néhány krért áruba dobni. Hogy az ilyennél igen rossz kézben van a vallásos nevelés szent ügye letéve, azt senki kétségbe nem vonhatja.

Rendkívül kívánatos lenne azért a talajt idején alkalmassá tenni a vetésre, ha azt akarjuk, hogy óhajtott gyümölcsöt kapjunk. De miként? ha a lelkészek, kik a felnőtteket, azok oktatnák a kicsinyeket is. — Csekély népességű egyházainkban, hol főleg temetési szolgálatok ritkán esnek, kevés fáradtsággal elvégezhető lenne, népesebb s így több tanítóval bíró gyülekezetekben pedig lehetne e célra külön vallásoktatót választani, nevezetesen hol 8—10 tanító van, egy pusztán e szent munkát végezné az összes osztályokban, mint a hogy tesznek a gymnasiumokban.

Itt ugy tetszik, mintha hangzanék a kérdés: hát azon lelkészekről mi jobbat, mi üdvösebbet lehet várni, kik nem csak konfessiókat vetkeztetik ki igazi ruhájokból, de nem rettennek szennyes kezekkel érinteni szent könyvünket sem? kik templomainkban rombolják hittételeinket, nem azt fogják-e tenni az iskolákban is? Lehet ilyen is, igaz, de ez — jól esik tudni — mégis csak ritkább eset, aztán a visszaéléseket végleg megszüntetni nem is lehet, ha ők tanaikat bátran vihetik templomunkba, miért ne vinnék azt iskoláinkba? Végeznék tehát a hol lehet mint a templomi szolgálatot, ugy ezt is a papok.

En részemről mihelyt a sok lelkiismeretlenséget látam, feltettem magamban, hogy ha rendes pap leszek — nehogy egyházunkban is ilyenek történjenek — a legnagyobb áldozattal is kezem között tartom a gyermekek vallásos nevelésének szent ügyét. A hol physikai képtelenség lelkeinket ezzel terhelni, ott vagy az említettem, vagy más módon kívánatos e nem üdvös helyzetet javítani.

E kis elmefuttatást irtam érdeklődéssel s jóakarattal.

Nagy Lajos.

Pap Károly emlékezete.

Engedje meg e becses lap tisztelt olvasó közönsége, hogy néhai Pap Károly volt püspökii ref. lelkész s bihari esperesnek e lapok olvasó közönsége előtt is ismeretes egyéniségéről az azt takaró gyászlepel még egyszer — de kegyeletes kézzel — én is fellebbentsem; melyre egyfelől a boldogult iránti hálásan tisztelő szeretetem, s más felől azon — bár hiányos — adat szerzés indított, melyet a megboldogultultra vonatkozólag, tegnapi szent-imrei utazásom alkalmával megejthetni szerencsés valék.

Az oly megrendítő véget ért Pap Károly született Csökmön, 1813. október 18-án, hol atyja — Pap István — ottani lelkész, édes anyja Szathmári Erzsébet vala; a kiktől szívjóságát, kedélyének egész környezetére kiható melegségét, s nemes — tett és áldozatkészségben nyilvánuló — lelkületét örökölte.

Atyja ároni házában, annak ritka és kitünő tanítói vezetése alatt ugy az elemi, mint a 3 első gymnasiumi osztályokat bevégezvén, a debreczeni főiskolába vitetett, honnan tanulmányainak kitünő sikerrel lett befejeztével akad. rektóriára Udvariba ment. Innen 3 évi sikerteljes szereplés után szerepi pappá választatott 1838-ban. — Ez idő tájban nősült meg, szép lelkéhez méltó társat nyervén az őt gyöngéden szerető és szeretett Szánthó Eszter asszonyban. —

Valóban! megindító és lelket üdítő látvány vala ez egymásnak teremtett s össze illő párt szemlélni azon páratlanul gyöngéd és bensőségteljes házassági viszony nyilvánulásában, melyekben és melyek által a rájuk derülő napokat egymás számára a valódi boldogság meg-megújuló s kimeríthetlen forrásaivá tették.

Szerepen érte őt a püspökii népes, s a bihari egyházmegyében első rangú egyház általi — papnak hivatásban nyilvánuló — kitüntetése, hol is — az őt a papi állásban megelőzött édes atyjának lemondása után hivataloskodását megkezdve — hiveinek mindvégig valódi lelki atyja, az Ur szöllőjének buzgó és hivatott munkása, s mint ilyen, egyházának s abban kitünően az iskoláknak — melyek ugy ott, mint bekövetkezett szélesebb körű esperesi szereplése alatt mindenütt, gondoskodásának kiváló tárgyai valának — regenerátora lön. Innen van, hogy 45 éves lelkészi szerepléséből, 35 évig tartó püspökii hivataloskodása alatt kifejtett áldásos működése folytán, végleges lemondása s eltávozása alkalmából egyházának kicsinye nagyja, benne nem csak a buzgó lelkipásztort s a mindenkor és mindenkit tettel és tanáccsal segíteni tudó és akaró községi vezérférfit, hanem — kivétel nélkül — édes atyját siratta, s ma már gyászolja is.

Jellemzően világítja meg Pap Károly minden térre kiható áldásos működését már csak azon egy körülmény is, miszerint szeretett hivei közt a gyümölcsnemesítés jótékony voltát — ad oculus — demonstrálni akarva: egy rakás nemes oltógalyjal kezében és hóna alatt, nyakába vette a téres, de még akkoron jóformán vad alanyu gyümölcsfákkal beültetett püspökii szőlőhegyet, s ott boldognak boldogtalanok vad csemetéit a legjelesebb gyümölcsfajokkal nemesítette be, mely egyetlen ténykedésével is volt hivei el nem muló háláját s kegyeletes megemlékezését biztosította a maga számára.

Majd széleskörű tudományossága, a kifejezések tartalmas egyszerűségével ékeskedő tolla, gyakorlatias szervező tehetsége, közigazgatási képessége és erélye nem sokára ismertté tették egész egyházmegyéjében, mely őt 1855-ben a főjegyzői toll vezetésével; 1860-ban a tanácsbírói, végre 1871-ben az esperesi hivatalra lett megválasztásával tisztelte meg és tüntette ki.

Hogy ez utóbbi állásában minő mérvben nyilvánult iránta pályatársai, tisztikara s általában az egyházközségek tisztelő szerete s méltányló hálája — eltekintve az iránta 3 izbeni megválasztásában kifejezésre talált bizalom nyilvánítástól — kétségtelen bizonyítványt adott erről azon mélyen megindító jelenet, midőn az 1880-dik évben tartott egyik egyházmegyei gyűlés alkalmával, — ő tántoríthatlanul ragaszkodva lemondási nyilatkozatához: — a közgyűlés mint egy ember kelt fel s hosszasán kérlelte őt lemondása visszavételére; s végre is eredménytelenül kellett bezárni s feloszlítani a meg-megújított kérés s állandó tagadás harcában kimerült s némává lett gyűlést! Nem csuda! Mert esperessége ideje alatt a közgyűlések jegyzőkönyvei — mind megannyian — az egyházvezér talentuma s hivatosságáról tanuskodó lapokat, s rajtuk életre való indítványokat, közhasznú intézkedéseket — melyekre a gyűléseknek csak az „Ament“ kellett rámondani — tartalmaznak és tüntetnek ki. E mellett Pap Károly személyében a hivatását ösmerő, kötelességeit tudó, s azokat gyorsan, célravezetőleg és biztosan teljesítő hivatalnok erélyes szigorával, a

vég nélkül előzékeny, humánusan gyöngéd, s a kötelesség teljesítését megkönnyíteni, sőt édessé tenni tudó egyéni kedvesség mindég és elváhatatlanul együtt járt!

Tudományos műveltsége, fenkölt gondolkozása, közhasznú és céltudatos szereplésének a szellemi élet mezején is kiváló nyomait találhatjuk, melyek közül felemlítendőnek tartom részint kiadott, részint kéziratban maradt következő szellemi termékeit:

1. „Halotti beszédek“ nagyobb rész (francia) források után. 1869. Kiadta Telegdy K. Lajos Debreczen.

Megjegyzendő, hogy a boldogult a francia nyelvet — bár avval soha senki előtt nem dicsekedett, s csak benső ösmerősei köre tudott felőle — irodalmilag írta és beszélte.

2. „Pásztorális theologia“ kézirat. A bihari ref. egyházmegye könyvtárában s annak sajátja.

3. „Emlékirat a püspökii ref. egyházzól“ kézirat. 692 quart lap. Szeremlei Samu által szépen s kimerítőleg méltatva a Prot. egyházi és iskolai lap 1869-dik évi 26-dik számában.

4. „Költemények“ a Jelenkor Társalkodója, Prot. egyházi és iskolai lap, Figyelmező és Evangy. prot. lap több évi folyamaiban.

Nemes lelkének s ebből folyó áldozatkészségének oly bő és számos forrása nyílt meg előttünk, hogy az előtt csak áldólag s hálás kegyelettel álhat meg a meghatott kebel. Szolgáljanak igazolásul e részben következő — aránylag szép — adományozásai:

1. A debreczeni főiskola részére 2000 frt.

2. A révi és egy másik egyháznak együtt 400 frt.

3. A szent-imrei egyháznak — hol hamvai pihennek — 100 frt.

4. A bihari lelkészgyámoldának előbb 100, utóbb 500, együtt 600 frt.

5. Kedves püspökii egyházának 700 frt.

6. Ugyanannak óvoda helyiségül egy több ezer forintot érő házat, s ennek felszerelésére 70 köbölnyi — immár bevezetett — buza követelését hagyományozta.

Ime! ily nemes lélek porhüvelyé nyugszik ott a szent-imrei temető domb alatt! Szent-Imre egy virágzó érmelléki község, mely a Berettyó jobb partján, szőlő koszoruzta hegyek oldalában fekszik, s hová Pap Károly az esperességről lemondása, majd lelkéhez nőtt nejének 1882-ben bekövetkezett halála s Püspökötől vett végbucsuja után, kedves rokona s bár fogadott, de mégis édesen szeretett leánya: Szánthó Tinka urhölgy s ennek férje Molnár Vincze közbirtokos szeretve tisztelő körébe s gyöngéden ápoló karjai közé menekült. Itt, — mig ereje birta — hol a hegyen, a vidék s a természet szépségeibe gyönyörködve; hol szeretteinek kis gyermekeit oktatta s tanítgatva; vagy végre a Debreczeni Protestáns Lapba szánt cikkek irogatásával töltötte napjait. Itt érte ez év folyamán több ízben, de leg-sulytöbben augusztus elején a végzetes szélhűdés, mely járó szervei s balkezének használhatásától megfosztva, őt egy magával jó tehetetlen, még ágyban feküdni sem tudó szánalmas nyomorékká tette. Ennek érzete, s a kínosan fájó tudat, hogy ő — ki terhére nem, de csakis hasznára s javára tudott és akart élni mindenkinek, — most környezeté gondozó ápolásának vált — s ki tudja meddig! — kényszerű rabjává: — adta még mozgatni tudott jobbába a végzetes pisztolyt, melynek e f. évi szeptember 14-én reggeli 2 óra-

kor felhangzott dördülésével ugyanazon perczen kialudt a nemes, tevékeny és áldásos élet!

Kérdem: ki meri vádolni avagy elítélni végzetes tettéért azt a férfiut, kinek egész élete Isten és ember szeretetének hangosan beszélő s ékesen szóló bizonyossága volt? Avagy talán azért vetnénk reá a kárhoztatás megbélyegző követ, mert min t p a p cselekedte azt?! Hiszen Szécheny, Nyári, Teleki, átvitt értelemben szinte papok — a tiszta magasztos férfi jellem, az erkölcsi s hazafiúi fenség papjai — valának, s hol a vakmerő, ki törpeségében e szellem és jellemóriásokat meg és elítélni merné?! En nem teszem azt! Azért is megdöbbenve s fájdalomtól vérző kebellem bár, de egyszersmind a kegyeletes tisztelet érzetével hajtottam meg fejem a Pap Károly ravatala előtt, s vádtalan ajakkal susogtam felette: Könyörülj meg rajta könyörülő Isten!

Temetése Szent-Imrén szeptember 15-én d. u. a halott-hoz illő gyászszal, a szent-imreiek s a vidék értelmiségének tömeges részvéte, s a nagyérdemű feledhetlen pástortó sirató püspökii ref. egyház presbyteriumának teljes számbani megjelenésével, s egyházmegyéje papságának — a hibás temetési rendelkezés folytán — csak 4 tag általi képviseltetésével történt meg, mikor is Nagy István helybeli lelkész hozzá s a boldogulthoz méltó gyönyörű imával kalauzolta lelkét az örökbíró elé, a holott is — az én leg-szentebb hitem és meggyőződése szerint — immár cselekedeteinek jutalmát élvezti.

Hirlik és tervben van, hogy egyházmegyéje papi testülete, feledhetlen esperese iránti hálás kegyeletét tolmácsolandó — sirjára egy tartós érczoszorut tétet; emléket pedig egy — a boldogultat méltató — emlékbeszéd s ünnepély tartása által örökíti meg. De történnék bármi e tekintetben: egy dolog kétségtelenül bizonyos, az t. i., hogy Pap Károly emlékezete szép, magasztos és hálára gerjesztő lesz mindenkoron, melyet nem foghat elkoparítani a feledés moha!

Szent-János, 1883. október 6.

Szemes László,
ref. pap.

Tanári beiktatás a debreczeni főiskolában.

A szerkesztőség által megbízott referens közbejött akadályoztatása miatt nem készíthetvén el lapunk október 5-diki számára Dr. Karsa István jogtanár beiktatásáról szóló jelentését, alulírott vállalta magára a kedves kötelességet, hogy a főiskola beléletének e fontos mozzanatáról értesítse lapunk érdeklődő közönségét.

A lélekemelő, szép ünnepély szeptember 25-én délelőtt tartott a főiskolai imateremben, nagy és diszes közönség jelenlétében. Ott volt főt. Révész Bálint püspök ur s vele a debreczeni lelkész urak; ott voltak a királyi törvényszék bírái, élükön nagyságos Szögyényi István törvényszéki elnök urral; képviselve volt több egyén által a városi egész intelligencia, a főiskolai tanárkar teljes s az akadémiai ifjúság, főleg a joghallgatók nagy számmal vettek részt az ünnepélyen, melyet a főiskolai énekhar nyitott meg művészileg kivitt énekével. Elhangozván az ének, főt. püspök ur szólott a nála megszokott ékesszólással azon változásokról, melyeken főiskolánk tanszékei az utóbbi években átmentek s felszólította Dr. Karsa Istvánt, mint a ki megboldogult Kal-

lós Lajos tanár helyén a „magyar magánjog“ tanszékére választatott meg, székfoglaló beszéde megtartására. E beszédre vonatkozólag a „Debreczeni Ellenőrből“ veszem ki néhány tárgyilagos pótlásokkal a következőket:

„Dr. Karsa ur székfoglaló beszéde tárgyául az „Obligatio“-t választá s úgy ezzel mint ennek fejtegetésével csakhamar bebizonyítá, hogy őt a jogi pályán s tanári széken fölmutatott rövid működése mellett is méltán vette szárnyára a hír, méltán röpkedte be vele a hazát s szállott le vele Debreczenbe, hogy őt a híres előd méltó utódává tegye. Az „Obligatio“ — mint tudjuk — a személyeknek a személyekhez viszonyaival foglalkozik. Alapos és mély tudományossággal magyarázta a honi, római és germán jogviszonyokból, hogy a nemzetgazdaság és forgalom mily szoros viszonyban áll az obligatioval. Szépen fejtegette az obligatio fokozatos fejlődését a római és germán jogviszonyok alapján. Majd bevonta fejtegetése körébe a nemzetgazdasági forgalmat s annak alapján osztályozta az obligatiokat, s fejtegette azoknak lényegét s belső természetét; végül még röviden említést tett a pénzről mint olyan jogi intézményről, mely nélkül az obligatiók rendszerét teljesen felfogni s átérteni nem lehet. Ezzel s köszönete kifejezésével a hallgatóság igénybe vett figyelméért s türelméért zárja be az alapos, mély s széles ismeretekről tanuskodó s szép reményekre jogosító értekezését, mely szerzőjét azok közé sorozza, kiket így jellemez az elismerés: „fiatal fej, vén bölcsesség.“

A hallgatóság melegen megéljenezvén a fiatal jogtudóst, újra főt. püspök ur, majd utána Kassay Sámuel jogtanár ur, mint akadémiai igazgató szólottak hozzá, a tanárkarhoz és a tanuló ifjúsághoz, mindketten melegen buzdítva a dunántúli földről tiszántúli vidékre áthozott ifju tanárt, s fölhíva a joghallgatókat a most már rendszeresen beállított tanár szorgalmas hallgatására. Új tanártársunk kezét szorítván mindnyájunkkal s a kántus elénekelvén Kölcsey himnusát, véget ért a szép ünnepély.

A kollegiális szeretet kimutatására nevezett nap estvéjén a Bika vendéglő egyik termében bankettet rendezett főiskolai tanárkarunk, melyen újra szerencséje volt körében üdvözölhetni azokat, kik délelőtti ünnepélyen megjelentek. Hogy a legtöbb toaszt a mi új kollegánk felé szállt; hogy a templomi s iskolai kathedra és a törvényszéki terem komoly emberei nem csak komoly, de vidám és szellemes toasztokkal is minél kellemesebbé igyekeztek tenni az estvét: arról, mint magától értetendő dologról nem is referálok.

Az bizonyos egészen, hogy a „Debreczeni Ellenőr“ fent közlött jellemzésében hiven adta elő az új tanártársunk felől uralkodó közvéleményt. Mélységes szakismeretre valló felolvasásában meggyőzött itt mindenkit a felől, hogy nevét megérdemelten hozta el hozzánk a hír szellője s hogy főiskolánk szellemi és erkölcsi értékét emelni fogja ez új tanár. A testvér lelkü főiskola talajáról ide áthozatva, találjon ő nálunk boldog otthont s a kegyelem Istene tegye őt közöttünk hosszú éveken át áldásosan működő tanárrá.

Csiky Lajos.

Török Pál temetése.

Október 10.

Szomoruan ünnepélyes gyászba volt burkolva a budapesti ref. paplak, templom és főiskola, melyek Török Pálban alapítójukat veszítették el. A roppant néptömeg pedig, mely a Kálvintért betöltötte, arról tett tanubizonyoságot, hogy az elhunyt azok közé tartozott, kiknek halálát nemcsak felekezetének szűkebb köre, hanem az egész főváros megsiratta.

A lelkészi lak és a templom telve volt válogatott gyászoló közönséggel. A dunáninneni kerület papjai, a különböző küldöttségek tagjai, a felekezetnek és a testvér evang. felekezetnek kitünőségei, a kormány és a fővárosi tanács számos tagjai voltak együtt, hogy a megboldogult iránt a tisztelet utolsó adóját leróvják.

3 óra előtt hozták le a lelkészi lakból az elhunyt tetejét fedő érczkoporsót, s a templom főbejárata előtti oszlopcsarnokban helyezték el. — Kevés idő múlva megkezdte a gyászszertartást a zsufolásig telt templomban a budapesti theol. ifjak énekkara, mely ifj. Sz. Nagy Károly orgonavezetése alatt a megrendítő 90-dik zsoltárnak első pár versét meghatólag dalolta el. Azután Révész Bálint püspökünk mondott egy megható imát, melyet a halotti közönség siri csendben és mélyen megindulva hallgatott végig. Még egy rövid ének s megindult a menet a kerepes-uti temető felé.

A hat ló által vont halottas kocsit két oldalán 12—12 főgymn. tanuló és theologus haladt, mellettük megyei huszárok és a temetkezési társulat emberei égő gyertyákkal. A kocsit előtt ment a ref. theologiai intézet és főgymnasium tanárkara, a gyászfátyollal bevont iskolai zászlóval, a protestáns árvaház és a papnövelde növendékei, a küldöttségek, a koszorukat szállító kocsit és a papság egy része. — A kocsit után haladtak az elhunyt családjának tagjai és a rokonok, utánuk a püspökök vezetése alatt a papság másik része.

A menet a régi Országuton végig haladva a Kerepesi uton vonult végig, a Deák-Mauzoleum felé vezető uton levő sirhoz, hol szintén nagy közönség volt már együtt. A sirnál a theologiai énekkar egy zsoltárt elénekelve, Filó Lajos n. körösi lelkész s egyházkerületi főjegyző lépett a koporsóhoz s mondott bucsubeszédet. Ismert ékesszólásával sorolta fel az elhunytnak majdnem félszázadon át szerzett érdemeit, melyeket mint budapesti lelkész szerzett; tolmácsolta az egyházkerület és annak 248 anyaegyházának gyászatát, melyeknek Török Pál 23 évig volt püspöke. De különösen kiemelte a budapesti ref. theologia és gymnasium fájalmát, melyek a megboldogultban alkotójukat siratják. Végre megható imával zárta be beszédét, mely után az énekkar énekelt, s ezzel a temetési szertartásnak 6 óra felé vége volt.

A jelen voltak között voltak az ország legelső kitünőségei azt lehet mondani felekezeti különbség nélkül; a ministerek közül Tisza Kálmán, Trefort, Pauler, Kemény és Bedekovich, az írók közül számos kitünőség, Jókai, Szász Károly, Szász Domokos, Ballagi Mór, Dobos János, Győry Vilmos. Országgyűlési képviselők nagy számmal, köztük a felekezet legtekintélyesebb tagjai. A küldöttségek közt legtekintélyesebb volt az evang. testvér felekezet épen Pesten üléselő konventjének nagy része, köztük Prónay Dezső egyetemes főfelügyelő, Fabinyi Theofil, Czékus, Szeberényi

Geduly, Karsay és Teutsch superintendensek, Pestmegye, Kecskemét, N.-Körös városok küldöttsége; a ref. püspökök a gyengélkedő Nagy Pétert kivéve teljes számban, a debreczeni főiskola küldöttei Kassay Sámuel akad. és Békési Gyula gymn. igazgatók, kik nem csak a főpásztornak, hanem főiskolánk egyik nagynevű régi növendéke és ujabban jóltevőjének tiszteletére siettek, lapunk szerkesztője Tóth Sámuel, a budapesti skót misszió tagjai és igen sokan. A koporsót és az azt követő kocsit a koszorúknak leggyönyörűbb példányai borították, mint a szeretet, hála és kegyelet utolsó tanujelei az oly sokaktól tisztelt főpásztor iránt.

Különfélék.

Ö Felségének legközelebbi szegedi látogatása alkalmára egyházkerületünk részéről is fog tisztelgő küldöttség megjelenni. A küldöttség tagjai közt vannak főt. Révész Bálint püspök és Vályi János főgondnok urak, Szabó János esperes, Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző. A debreczeni tagok f. hó 12-én délben indultak utnak Szegedre, hol Balogh urnak lesznek vendégei.

A Petőfi szobor-bizottság által a debreczeni főiskolának ajándékozott Huszár-Adolf-féle eredeti Petőfi-szobor minta főiskolánk új épületének oszlopcsarnokában f. hó 13-án délben teljesen felállítatott, a Huszár Adolf ur által ajánlott és Budapestről leküldött Andrejka fiatal szobrász közreműködésével. Előre is jelezzük, hogy a szobor leleplezése október hó 31-dik napjára tüzetett ki, mely alkalomról és az ekkor tartandó ünnepélyességekről a t. közönség is tudósíttatni fog.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak:
Békési Gyula, Géresi Kálmán.

HIRDETÉSEK.

Pályázat

a püspökii ref. lelkészi állomásra.

Készpénz: 95 frt 65 kr.

32 köböl kétszeres gyült buza.

12 öl tűzifa.

75 hold szántóföld egy tagban, 1200 ölével számítva, melyet a lelkész műveltet, s a

melynek adóját $\frac{2}{3}$ -ad részben a lelkész fizeti.

Palástdíj körülbelől 180 forintra tehető.

Szabad lakás, két hold területű udvarral s kerttel.

Középszámítás szerint az összes fizetés 1064 forint.

Pályázati kérvények folyó évi október hó 31-ig Gaál Imre esperes urhoz N.-Kerekibe küldendők.

Debreczen, 1883. október 2.

Révész Bálint, püspök.

Pályázat

a békésbánati reform. egyházmegyébe kebelezett ujonnan alakult s z a p á r y f a l v a i (Krassó, — Szörénymegye) ref. egyház lelkészi állomására.

Évi fizetés:

1. Az első két évben, miután a kimért földek nem egészen használhatók, évenként 600 o. é. forint.

2. A földek haszonvehetővé tétele után, melyeket a község tartozik kitisztíttatni és egyszer felszántatni, az 1-ső pontban foglalt javadalmazás helyett 400 o. é. forint és 30 kataszt. hold föld tehermentesen.

3. A ft. egyházkerület által megállapított palástdíjjak.

4. Tisztességes lakhely 1197 öl belső telekkel. E pontra nézve azonban megjegyeztetik, hogy miután a lelkészlak még nincs fölépítve, annak fölépítéséig csak az új települési viszonyokhoz mért lakásról gondoskodhatik az egyház.

5. A községi legelőn szabad legeltetési jog.

A készpénz fizetés havonkénti előlegekben fog a község pénztárából kifizettetni.

Lelkek száma mintegy 800.

Az egyház a tiszántuli egyházkerületben III. osztályu.

Jegyzet: A tanítói állomás létesítésére nézve megtétettek a szükséges intézkedések, ha azonban a tanító a lelkész székfoglalásakor sem volna még hivatalába beállítható, ez esetben az iskolás növendékek oktatása is — bár ideiglenesen — a lelkész kötelessége lesz.

Pályázati kérvények f. év október 20-ig Szabó János békésbánati ref. egyházmegyei espereshez — Körös-Tarcsára, Békésmegye — küldendők.

Debreczen, 1883. szeptember 20-án.

Révész Bálint,
püspök.